

Unikátní MADAGASKAR

Největší ostrov Afriky a nejstarší ostrov světa se pyšní mnoha unikáty a specialitami, které můžete zažít jen a jen tady. My vám ho ale představíme nejen z pohledu přírodního: necháme také jeho obyvatele, aby vám vyprávěli své příběhy...

Madagaskar je „mladý“ ostrov. Více než 40 procent z téměř 27 milionů jeho obyvatel tvoří děti do čtrnácti let.

Foto: Ondřej Záruba

Ostrov nabízí kilometry bělostných pláží, na kterých nepotkáte živáčka

Olga Šilhová

Madagaskar je ostrov, kam se ráda vracím. Nemusí tomu tak ale být navždy. Tam, kde byl ještě před pár lety hustý prales, jsou dnes mnohde k vidění už jen holé kusy země. Chci věřit, že se to podaří zastavit. Jinak se zdejší jedinečné přírodní bohatství může brzy stát jen vzpomínkou.

Madagaskar

Zatím je tu ještě ráj

Madagaskar, čtvrtý největší ostrov světa, dělí od východního pobřeží Afriky 400 kilometrů Mosambického průlivu. Izolace ostrova způsobila, že zdejší flóru a faunu tvoří z 90 procent endemity. To, co si užijete na Madagaskaru, není k vidění nikde jinde na světě.

Text: **Olga Šilhová** | Foto: **Ondřej Záruba**

Díky izolaci se na ostrově vytvořil jakýsi mikrokontinent, bohatý nejen na faunu, ale i na flóru, která patří k nejrozmanitějším na světě. Najdeme zde tropické pralesy, opadavé lesy, savany, ale i pouště a polopouště. Vyskytuje se zde na 13 000 druhů rostlin. Jedna z nich figuruje dokonce i ve státním znaku země. Jde o tzv. palmu poutníků – ravenalu madagaskarskou.

Madagaskar je více než sedmkrát větší než Česká republika a řada jeho oblastí je jen těžko dostupná. Ať už se ale vydáme kterýmkoliv směrem, je vždy co objevovat.

Alej starých obrů

Nejznámější madagaskarskou rostlinou je určitě baobab. Do svých kmenů hruškovitého tvaru ukládá velké zásoby vody, které využívají i místní obyvatelé. Na světě se vyskytuje osm druhů baobabů. Mimo Madagaskar rostou pouhé dva, a to v Africe a v Austrálii. Vědci dosud neobjasnili, jak k jejich šíření mezi kontinenty došlo. Baobaby jsou výlučně tropické rostliny s úctyhodnou dlouhověkostí. Vzrostlé stromy mohou být staré až 2000 let.

Morondava je přímořské letoviště na západním pobřeží Madagaskaru. Kromě překrásných pláží a hotelových resortů se sem jezdí právě za baobaby. Ne že by tito velikáni nerostli i jinde na ostrově, ale jejich koncentrace v těsné blízkosti turistů navštěvovaného města přinesla této oblasti světovou proslulost a zdejší Baobabová alej patří k nejfotografovanějším madagaskarským motivům.

Marozevo: zaostřeno na chameleony

Soukromý park Marozevo leží na 75. kilometru silnice N2, která spojuje hlavní město Antananarivo s populárním národním parkem Andasibe-Mantadia. Není nijak veliký a většina jeho částí by spíše snesla označení farma nebo malá zoo. Svým návštěvníkům ale nabízí možnost pozorovat zblízka různé druhy zvířat, která by ve volné přírodě v takové koncentraci spatřili jen těžko. Nejběžnějšími chovanci jsou různé chameleoni, žáby, krokodýli, hadi, gekoni, ptáci, ale i lemuři nebo vzácní motýli.

Park, známý také jako Peyrieras Butterfly Farm, Peyrieras Nature Farm nebo Mandraka Reptile Farm, založil francouzský entomolog a herpetolog André Peyriéras, který na ostrově trvale pobýval a pracoval mezi lety 1954 až 2005. S jeho jménem je spojena celá řada postupně objevených madagaskarských živočichů. Pokud pomineme větší z nich a zůstaneme pouze u hlavního objektu jeho zájmu, můžeme směle konstatovat, že André na Madagaskaru skutečně nezháňel. V průběhu zhruba 50 let zde objevil více než 3000 druhů hmyzu, které ve svém názvu dodnes nesou jeho jméno. Když v roce 2018 zemřel, přebrala štafetu jeho dcera Sylviane, která dnes Marozevo provozuje.

Chameleoni jsou v Marozevu umístěni v několika průchozích zalesněných voliérách, kde lze jejich pozorováním trávit celé hodiny. Na ostrově jsou sice běžní, ale v pralesním terénu se je ne vždy podaří dohledat, natožpak „zvěčnit“. Místo je proto oblíbeným cílem fotografů a filmařů, kteří se zde mohou doslova vyřádit.

Toho, kdo právě nefotí, pak mohou napadat další související otázky. Kolik druhů chameleonů na Madagaskaru vlastně žije? A kolik jich je na celém světě? Že to není tak jednoduché, mi potvrdil i náš přední odborník Petr Nečas. Podle něj se na Madagaskaru podle posledních vědeckých výzkumů vyskytuje 98 popsaných validních druhů chameleonů. V celém světě pak bylo na sklonku roku 2020 oficiálně uznáno 212 popsaných a platných druhů. Neoficiálně se ale prý tento počet brzy zvýší o dalších přibližně 30–50 druhů. Zdá se, že v případě chameleonů se o něco rychleji objevuje, než přesně vědecky zařazuje. Není divu, zhruba třetina těchto plazů byla na Madagaskaru objevena až v posledních 20 letech.

Nárek duchů na Lemuřím ostrově

Sahuli je drobná žena středního věku, kterou zdobí khaki uniforma a poněkud bizarní klobouček. Ve vesničce, jež je východním bodem pro poznávání unikátního deštného pralesa, který tvoří národní park Andasibe-Mantadia, se nesetkáváme poprvé. Sahuli mě uchvátila už před několika lety během naší noční vycházky pralesem, kdy v temné spleti stromů jen za svitu baterky bez váhání nacházela a také přesně popisovala jednotlivé druhy živočichů, aktivních především v noci. Většinu obyvatel zdejšího pralesa, k nimž patří třeba lemuři nebo různé druhy ptáků a plazů, lze ale pozorovat hlavně ve dne. Velkou výhodou pro takové výpravy je najít si ubytování co nejbližší srdci parku, odkud je pak vše na dosah. Opravdové terno je ubytování v pralesní Vakona Lodge, která svým hostům nabízí i návštěvu tzv. Lemuřního ostrova. Jde o malý kousek pevniny, obklopený vodou, kam vás místní průvodce dopraví během pár minut na malé kánoi. Lemuři jsou neplavci a na ostrůvku, kam byli před lety vysazeni, jich pohromadě žije několik druhů.

Chameleon Parsonův je jedním z nejvýraznějších představitelů svého druhu

Chameleonská nej

- Dosud **nejmenší druh** chameleona na světě, *Brookesia micra*, byl na Madagaskaru objeven teprve v roce 2012 a dosahuje velikosti pouhých 29 milimetrů, zatímco **největší** z těchto plazů, chameleon obrovský, doroste i velikosti více než 70 centimetrů.
- Kromě Madagaskaru, který je jejich hlavním domovem, se chameleoni **vyskytují** ještě ve značné části Afriky, na Blízkém východě, v Indii nebo na Šrí Lance. V naší domovské Evropě žije pouze jediný druh – chameleon obecný, rozšířený zejména v jižním Španělsku.
- Chameleoni se **vyvinuli** koncem křídly a na Madagaskar se zřejmě dostali na kusech plovoucí vegetace z východního pobřeží Afriky. Málokdo ale ví, že tito ještěři kdysi žili i u nás. Dokládá to jeden z nejstarších miocénních nálezů čelisti chameleona z chebské místní části Dolnice.

Chameleoni jsou proslulí schopností měnit své zbarvení. Obvykle jim k tomu postačí pouhé tři vteřiny.

K lovu využívají chameleoni jazyk, který může být u některých druhů i dvakrát delší než tělo. Útok je bleskurychlý a nedává kořisti žádnou šanci.

Fosa je největším masožravým savcem Madagaskaru. Je plachá a aktivní především v noci. Její snímky se proto řadí k těm nejzácnějším.

Lemury kata celosvětově proslavila postavička krále Jelimána ve slavném animovaném filmu *Madagaskar*

Lemur sifaka Coquerelův je přísný vegetarián, který je aktivní především ve dne

Pohled na krajinu z výšky se někdy podobá výtvarnému dílu

Rodové pojmenování těchto zvířat vychází z latinského slova *lemuros*. Tak Římané nazývali duchy zemřelých, kteří se za nocí ozývali pekelným křikem a nářky. Tajemné zvuky nesoucí se nočním pralesem zněly podle všeho stejně strašidelně i prvním Evropanům a pojmenování dosud neznámého druhu bylo na světě!

Asi nejznámějšími obyvateli Lemuřího ostrova jsou lemuři *kata*, které proslavil animovaný film *Madagaskar*. Krále Jelimána dnes zná téměř každé malé dítě a na ostrůvku, kde se to těmito poloopicemi doslova hemží, propadnou jejich kouzlu beznadějně i dospělí. Zdejší lemuři si navíc postupem času zvykli na blízkou přítomnost lidí, a tak není nic neobvyklého, když se pro ně po přistání na ostrůvku stanete jakousi živou prolézačkou.

Palmarium: Hnízdo snů

Soukromá rezervace Palmarium leží v oblasti jezera Ampitabe na březích průplavu Pangalanes, který se tu stýká s Indickým oceánem. Jediná cesta z východního pobřeží ostrova sem vede po vodě. Místní obyvatelé znají Palmarium spíše pod názvem Akanin'ny Nofy. V překladu z malgaštiny to znamená něco jako „Hnízdo snů“. A sny se v Palmariu opravdu mohou plnit, alespoň těm, kteří se zajímají o madagaskarskou přírodu.

I tady jsou hlavním lákadlem lemuři. Žije jich tu deset druhů, včetně největšího představitele lemura *Indri indri*, který dorůstá výšky až 77 cm a může vážit mezi sedmi až devíti kilogramy. Ani tyto rozměry však *indri* nebrání pohybovat se v korunách stromů ladnými skoky, dlouhými až deset metrů.

Indri indri, největší druh lemura, dorůstá až 77 cm a jeho křik se pralesem nese až na vzdálenost tří kilometrů

Zabít lemura indri je považováno za těžký hřích, protože podle pověstí mají tato zvířata lidský původ.

Svůj mezinárodní název *indri* získal tento lemur vlastně omylem. V překladu z malgaštiny znamená něco jako „podívej se nahoru“. A právě k pohledu do korun stromů vybízeli domorodci první Evropany, když jim chtěli toto zvíře ukázat. Ti pak tento povel omylem považovali za název samotného zvířete a přenesli jej až do dnešních časů.

Sami Malgašové ale *indri* znají pod názvem *babakoto*. Ten vychází z místních legend a souvisí i s nezměnitelným křikem, kterým se tito lemuři vzájemně svolávají a který je slyšet až na vzdálenost tří kilometrů. Podle jedné z pověstí žil kdysi otec, který měl syna jménem Koto. Chlapec se jednoho dne ztratil v pralese a otec se jej vydal hledat. Také se ale nevrátil. Vesničané pak v lese objevili dva velké a smutně naříkající lemury. Uvěřili, že to nemůže být nikdo jiný než ztracená dvojice. Otec se malagašsky řekne *baba* a právě na jeho počest pak dostal tento lemur jméno *babakoto*, tedy otec chlapce Koto.

Malgašové pevně věří, že lemuři *indri* mají lidský původ, a jejich zabítí je tak dodnes považováno za těžké *fady*, což je madagaskarský výraz pro soustavu zákazů, které známe více pod názvem tabu.

Vzácný ksukol byl na Madagaskaru téměř vyhuben. Na vině je víra domorodců, že jeho prostředník zabíjí.

NP Tsingy de Bemaraha
s kamennými jehlami
ostrými jako břitva

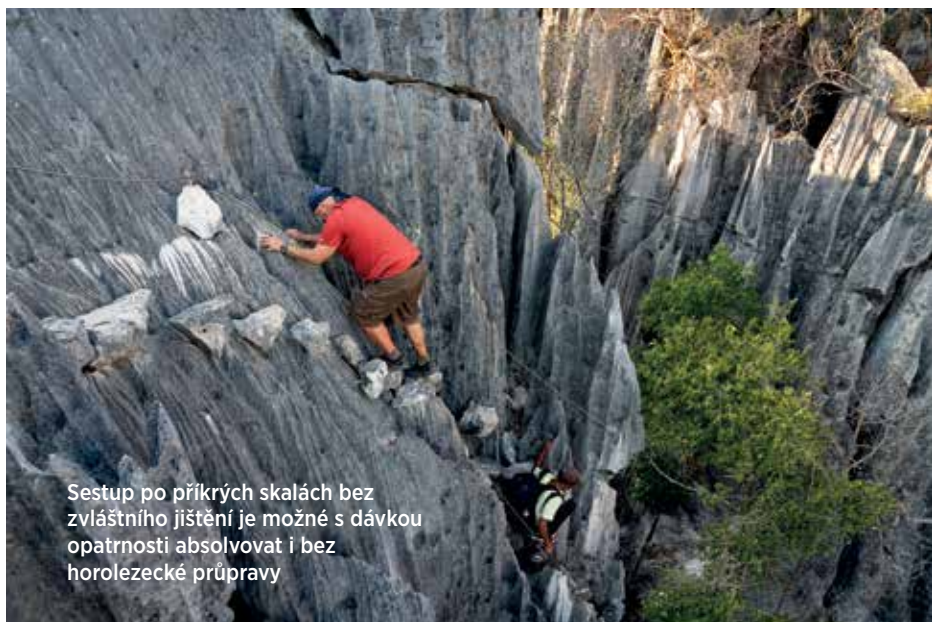
Střed parku protíná přirozená
vodní tepna – řeka Manambolo

Do sklizně se zapojují
i děti. Madagaskar patří
mezi nejchudší země světa
a každá ruka je dobrá.

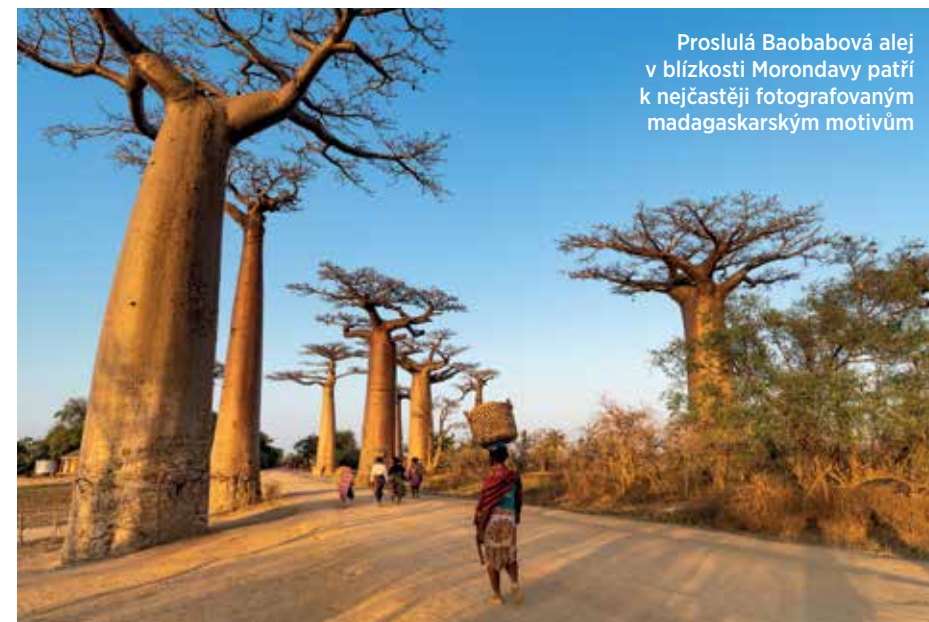
Sestup po příkrých skalách bez
zvláštního jištění je možné s dávkou
opatrnosti absolvovat i bez
horolezecké průpravy

Některé části parku jsou dostupné
po visutých můstcích, kovových
žebřících nebo po schodech
vytesaných do skály

Proslulá Baobabová alej
v blízkosti Morondavy patří
k nejčastěji fotografovaným
madagaskarským motivům

Osudový prostředníček

Zvířat se týká i celá řada dalších madagaskarských báchovek. Některé mohou být, stejně jako v případě lemura *indri*, zvířatům prospěšné, jiné zase naopak mohou vyvolávat strach a také nepřátelské reakce domorodců.

Na malém ostrůvku, kam jsme se z Palmaria v podvečer přepravili lodí, žije vzácná poloopice ksukol ocasatý, která je mezi domorodci známa jako *aye aye*. Jde o jedno z nejtajemnějších zvířat Madagaskaru, které je aktivní výhradně v noci a hledání potravy v naprosté tmě je také plně uzpůsobeno. Využívá k tomu zejména svůj dlouhý prostředníček, kterým dokáže během vteřiny až osmkrát tuknout na kmen stromu. Když zaznamená správný zvuk, rychle se prokouše dřevem a prstem hledá v dutině hmyz. Rádo si ale také pochutná na zralém ovoci nebo na kokosech. Šikovní prostředníček je však pro ksukoly zároveň i pohromou. Domorodci věří, že když jím *aye aye* na někoho ukáže, dotyčný brzy zemře. Proto ksukoly často nemilosrdně zabíjejí. V první polovině 20. století tak byli ksukoli dokonce považováni za vyhynulé a znovu objeveni byli až v roce 1957. V zajetí jich po celém světě žije kolem třiceti a nejstarší chovaný jedinec se dožil 23 let. Jak

je tomu ale v přírodě, zatím s jistotou nevíme. Na to žije tento tajemný živočich až příliš skrytě.

Les kamenných jehel

Národní park Tsingy de Bemaraha je světový unikát. Přesto není nijak lehce dostupný. Jediným způsobem, jak se do této odlehle oblasti dostat, je absolvovat zhruba 190kilometrovou jízdu z Morondavy. V našich podmínkách se takový počet kilometrů nezdá nijak závratný, ale v této části Madagaskaru zdolání tohoto úseku zabere nejméně deset hodin. Silnice jsou ve špatném stavu a k čisté době jízdy je třeba připočítat i čas strávený na přívozech přes řeky Tsiribihina a Manambolo, které leží v cestě. Sám park zaujímá rozlohu přibližně 160 000 hektarů a v roce 1990 byl zapsán na Seznam světového

*Bizarní ostrá skaliska parku Tsingy
jsou navíc protkána jeskyněmi, jimiž
dříve protékaly podzemní řeky.*

přírodního dědictví UNESCO. Původ zdejších vápencových skal sahá do dávné minulosti, kdy se Madagaskar vlivem posunu tektonických vrstev oddělil od afrického kontinentu. Západ vzniklého ostrova byl ale ještě další miliony let ukrytý pod mořskou hladinou a vytvářely se zde vysoké vápencové usazeniny. Když oceán ustoupil, vznikl gigantický vápencový útes, ze kterého eroze a voda časem vytvořily les kamenných jehel. Ve spodní části jsou skály protkány jeskyněmi, jimiž kdysi protékaly podzemní řeky a které jsou přístupné od řeky Manambolo, která v parku představuje hlavní vodní tepnu.

Název Tsingy de Bemaraha znamená v překladu „Tam, kde člověk nemůže kráčet bos“ a toto tvrzení lze beze zbytku potvrdit. Les skal ostrých jako břitva se tyčí až do sedmdesátimetrové výšky a zdá se na první pohled zcela neprůchozí, bez ohledu na to, do které ze dvou hlavních částí parku se vydáte. Jako první se návštěvníkům přirozeně nabízejí Malé Tsingy, které leží poblíž centrály parku a jsou dostupné po krátkých visutých můstcích, kovových žebřících nebo schodech vytesaných přímo do skály. Velké Tsingy pak leží asi o hodinu jízdy dále a k samotným skalám je to ještě kus cesty lesnatým terénem. Odtud pak vede několik okruhů, které mohou

Dobré vědět

- K cestě je nutný pas s platností nejméně šest měsíců (s alespoň dvěma volnými stranami) a zpáteční letenka. **Víza** je nejbezpečnější zajistit si předem on-line prostřednictvím www.e-visa-madagascar.com.
- Na Madagaskar není předepsáno žádné povinné **očkování** s výjimkou žluté zimnice, ale to jen v případě, že cestujete ze země, kde se tato choroba vyskytuje.
- Na Madagaskar se dostanete **letecky**. Ceny letenek začínají na zhruba 17 000 Kč.
- **Časový posun** je +1 hodina oproti letnímu a +2 hodiny oproti našemu zimnímu času.
- Místní **měnou** je ariary (MGA), někde lze platit i v eurech. 1000 MGA odpovídá necelým šesti Kč. Cena hlavního jídla v restauraci se pohybuje mezi 12 000 – 20 000 MGA.
- Z hlediska **kriminality** patří Madagaskar spíše k bezpečnějším zemím. Opatrní ale buďte ve městech, zejména v centru Antananariva, kde se množí případy kapesních krádeží.

Prádlo se na většině ostrova pere ručně a suší se přímo na březích řek

V morondavském přístavu bývá rušno. Život u vody je výhodou a zdrojem obživy.

Podobné „pleťové masky“ jsou na Madagaskaru k vidění často. Slouží zejména jako ochrana před palčivým sluncem.

absolvovat i lidé bez zvláštní horolezecké průpravy. Pohyb ve skalách si ale jistou fyzickou kondici a obezřetnost určitě žádá. Průrvy jsou až desítky metrů hluboké a na jejich dně čekají na neopatrného návštěvníka stovky ostrých kamenných kopí. Přechod hluboké rokle po lanovém mostě je pak už opravdu jen pro silnější náture, které netrpí závratí, a o nic jednodušší není ani sestup po příkrých skalách bez zvláštního jištění. Vynaložená námaha se ale určitě vyplatí. Stovky tyčících se skalních jehel s hlubokými propadlinami porostlými bohatou flórou, typickou pro západní Madagaskar, nabízejí rozhodně nezapomenutelné pohledy.

Starší děti se běžně starají o chod domácnosti a mladší sourozence

Bude Madagaskar pustý?

Mohlo by se zdát, že Madagaskar je učiněný ráj. To však platí jen částečně. Ostrov se stranou zraku běžného návštěvníka potýká s celou řadou problémů. Některé mají kořeny hluboko v historii, většina je ale vydatně živena zamotanou politickou situací a všudypřítomnou korupcí. Madagaskar patří k nejchudším zemím světa, kde je až 70 procent obyvatel nuceno vyžít za zhruba dolar denně. S tím souvisí i rychle postupující masivní mýcení lesů, kterým si zdejší obyvatelé pomáhají k malým políčkům. Těží se také dřevo pro výrobu nezbytného dřevěného uhlí nebo i vzácné druhy pro výrobu drahého

nábytku, například palisandr madagaskarský. Rychlost odlesňování je ohromující, a pokud to tak půjde dál, může se madagaskarská krajina stát za dvacet třicet let pustinou. „Tamhle je!“ Zvíře velikosti malé pumy se nakrátko mihne otevřeným prostranstvím a zmizí mezi křovisky. Jde o jedno z nejvzácnějších setkání, která lze na Madagaskaru zažít. Fosa madagaskarská je největší ostrovní šelma a bývá aktivní především v noci. Spatřit ji za dne, a ještě zblízka se rovná malému zázraku. I ty se ale někdy dějí. Třeba potkají nejen národní park Kirindi, kde je zatím ještě možné fosu pozorovat, ale i celý ostrov, který ve světě nemá obdoby. ■

Přebytečný úlovek lze i zpeněžit

Od Marka Pola po svatého Vavřínce

Pojmenování Madeigaskar použil poprvé ve 13. století Marco Polo ve svém slavném cestopise. Netýkal se ale dosud neobjeveného ostrova. Polo měl tehdy podle všeho na mysli somálské Mogadišo, které znal pouze z doslechu a omylem mu přiřkl status ostrova. **Prvním Evropanem, který Madagaskar spatřil na vlastní oči, byl Portugalec Diogo Dias**, kterého sem během výpravy do Indie roku 1500 zahнала bouře. Bylo právě 10. srpna a svátek slavil Vavřínek. Nově objevená pevnina tak dostala název **ostrov svatého Vavřínce**. Výraz Madeigaskar ale nezapadl. V době renesance jej ostrovu přiřklí italští kartografové a nové označení se ujalo.

Obyvatelé Madagaskaru mají využití plavidel v genech. Mezi první, kdo ostrov osídlili, se řadí Malgašové, kteří sem počátkem našeho letopočtu připluli z Indonésie.

Lodě slouží k přepravě, rybolovu, ale i jako atrakce pro návštěvníky ostrova

únor 2021

Lidé a Země

Cesty vašich snů**GALAPÁGY**

Přírodní ráj

GRÓNSKO

Na lovu s Inuity

KANADA

Rockies pod sněhem

MALÁ FATRA

Zimní výšlapy

LUCIE VÝBORNÁ

Rozhovor o posedlosti

LEEDS

Nákupy a výlety

ETIOPIE

Klenot Afriky

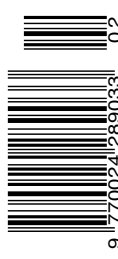
LEVANTA

Blízkovýchodní chutě

*Ostrov s duší***MADAGASKAR**

CHUDÁ ZEMĚ S JEDINEČNÝM PŘÍRODNÍM BOHATSTVÍM

59 Kč / 2,99 € ROČNÍK 70

9 770024 289033 02